

Fråga Hjördis

Hjördis Levin är en av Sveriges främsta kvinnohistoriker.

I Vi Män skor svarar hon i varje nummer på frågor om kvinnohistoria.

Skriv till Hjördis Levin, Vi Män skor, Solidaritetshuset, Barnängsgatan 23, 116 41 Stockholm. Kunskap är makt!

Hej alla brev- och vykortsskrivare!

Först vill jag tacka alla som skrivit till mig med anledning av debatten om min bok *Testiklarnas herravälde*. Som Ni förstår har jag fått både ros och ris, men mest varken det ena eller det andra. De flesta har skrivit för att uttrycka sina egna känslor och åsikter om sexualitet och sexualmoral. Ingen brevskrivare har varit elak. Sådant har tidningarnas recensenter stått för. Jag har inte fått ett enda "snuskbrev" och det är jag glad för. Men nog om detta. Nu till besvaret av några frågor jag fått:

En kvinna som vill vara anonym frågar så här:

— **Vad tror du att det skulle ha för konsekvenser för samhället och människorna om man började lära barnen på skolan om våra negativa känslor? Om ångest, hat, svek, avundsjuka, hyckleri osv. kort sagt om alla negativa känslor och sedan om rätt och fel, för det finns något sådant.**

Som du själv säger är inte Din fråga "speciellt kvinnlig", men eftersom den innehåller några av de tankar som mänskligheten, således även kvinnorna, feminister och andra, alltid sysselsatt sig med skall jag säga något om vad jag tror.

Det är alltid svårt att beräkna konsekvenserna av ett handlingssätt, men jag tror att det skulle vara bra om vi gjorde som Du föreslår. Och med det menar jag att vi bör tala om våra handlingars konsekvenser mer än vi gör. Vi bör tala om att allt vi gör — gott som ont — påverkar vår omvärld mer eller mindre starkt. Under en längre tid, kanske fyrtio-femti år har vi talat väldigt lite om just den saken. Att så varit tror jag beror på en reaktion mot det "gamla" samhällets tal om följder och straff. Vi har på gott och ont, velat undvika att skapa skuld-känslor hos det uppväxande släktet. Därigenom har vi — tyvärr — även missat något mycket viktigt, nämligen att lära barnen att deras handlingar har betydelse för omvärlden. Därmed har vi också

berövat dem känslan av ansvar för och del i den värld och det samhälle vi lever i. Vi har trott att vi gör barnen en god tjänst när vi säger "det gör inget", "det spelar ingen roll", "det har ingen betydelse". Jag tror att det vore bra om vi började lära våra barn att deras handlingar — både goda och onda — betyder något. Men vi får inte glömma att den regeln gäller även för de vuxna. Sedan är det en oerhört svår fråga att komma överens om vad som är gott och ont och vad som är rätt och orätt. Det finns dock några saker som vi har kommit överens om är fel; att tortera och plåga andra. Vi kan börja med det.

Ännu en kvinna som vill vara anonym frågar så här:

— **Håller med om att man skall akta sig för att älska med män. Men vad anser du om att älska med kvinnor i stället?**

Inte heller Din fråga kan egentligen kallas "kvinnohistorisk", men kort vill jag svara så här: Det är (bland annat) förhållandets kvalitet det kommer an på om vi skall "älska med" någon eller ej. Jag vet nästan ingenting om huruvida sexuella förhållanden mellan kvinnor är mer jämlika eller bättre än sådana förhållanden mellan män och kvinnor. Jag vill gärna tro och hoppas att det är så, eftersom alla kvinnor har erfarenhet av förtryck och därför borde ta avstånd från att utöva sådant mot någon annan, men. . . som sagt, jag vet inte. Det jag har sagt och fortfarande säger är att vi bör vara mycket försiktiga med lösa/tillfälliga förbindelser och det gäller alla sexuella förhållanden. Det finns nämligen ingenting som stöder antagandet att det ur smittosynpunkt skulle vara riskfritt "att älska med kvinnor i stället". Risken för att bli smittad av olika sjukdomar är enligt min uppfattning bara ett av skälen till att vara försiktig med tillfälliga förbindelser. Bland annat tror jag att ett sådant levnadssätt leder till en förflackning av vår personlighet och till vårt förhållanden till andra människor, inte

bara sexuella utan även andra förhållanden. Jag har nyligen läst Elisabeth Haich "Sexualitet och yoga". Den gav mig mycket. Läs den!

Arne Andersson i Boxholm vill gärna ha svar på tre av de frågor jag föreslog i förra numret av Vi Män skor:

1/ Kan en man vara feminist?

Ordet eller begreppet "feminist" är inte entydigt. Det kan och det har tolkats och definierats på många olika sätt. Alla sätt förutom de orimliga är lika riktiga. En definition låter så här: feminism = "doktrinen om lika rättigheter för kvinnor, grundad på teorin om jämlikhet mellan könen". (Evans, Richard: *Kvinnorörelsens historia i Europa, USA, Australien och Nya Zeeland 1840-1920*, Sthlm 1979 sid 318). Alla som bekänner sig till ovannämnda doktrin kan således kalla sig feminister. Om vi däremot begränsar begreppet "feminism" till att gälla "kvinnor som bekänner sig till ovannämnda doktrin" kan en man självklart inte var feminist. En definition som jag själv tycker bra om är denna: Feminist är var och en, oavsett könstillhörighet, som erkänner att det finns ett förtryck som baseras på mäns herravälde över kvinnor, och som har en önskan att avskaffa och som faktiskt arbetar på att avskaffa detta förtryck.

Du Arne tror att en man kan vara feminist, men att han då "får hela patriarkatet emot sig och en del kvinnor." Det är så med den kampen som med alla andra kamper. Ju fler vi blir desto starkare blir vi och desto svårare blir det för dem som är emot oss. En av de många feminister som jag beundrar var den engelske filosofen John Stuart Mill, även om han inte på alla punkter var så klar som många av de stora feministerna av kvinnokön.

2/ Vem var Susan B. Anthony?

Susan B. Anthony levde från 1820 till 1906 och är en av den amerikanska tidiga kvinnorörelsens allra största gestalter. 1872 gick hon i spetsen för ett fem-

Susan B. Anthony

tital kvinnor till en vallokal i hennes hemstad, Rochester, New York, där de registrerade sig som väljare, vilket inte var tillåtet för kvinnor. Susan uppmanade sedan kvinnorna över hela unionen att göra likadant. På valdagen lade hon och ett tjugotal andra kvinnor ner sina röstsedlar. Inom två veckor var de alla arresterade och åtalade för att ha röstat illegalt. Den 17 maj 1873 ägde Förenta Staternas rättegång mot Susan B. Anthony rum. Hon dömdes att betala hundra dollars i rättegångskostnader, en mycket stor summa på den tiden. Men, precis som hon beslutade på rättegångsdagen gick det. Hon betalade, trots starka påtryckningar från samhällets sida, aldrig dessa böter. Vägran ingick som ett led i hennes kamp. Denna händelse blev upptakten till Susan B. Anthonys långa och strävsamma kamp för kvinnors politiska likaberättigande med män. Hon dog 1906 och rösträtten vanns inte för-

rån 1920. Vid sin död hade Susan ändå blivit något av en nationens hjältinna. Ingen kom mer på tanken att, som man ofta gjort i början, smäda och driva med den högväxta, "kantiga" och "envisa" kväkarkvinnan. Hon fick inte se målet förverkligat, men några år före sin död var hon övertygad om, att lika litet som man kunde hålla de svarta i bojor för alltid, kunde man för alltid förneka halva befolkningen rätten till självstyre. En av de stora punkterna i hennes anklagelse mot sin tids samhälle var, att män stiftade lagar för kvinnor och att kvinnor inte dömdes av jämlikar.

3/ När bildades den första socialdemokratiska kvinnoklubben i Sverige?

Som den första Socialdemokratiska kvinnoklubben i Sverige brukar alltid räknas Stockholms Allmänna kvinnoklubb, bildad den 13 juni 1892. Den är

alltjämt vid liv och verksam. Denna sommar dag samlades femtio kvinnor till ett möte och en interimstyrelse tillsattes. Redan i augusti samma år anslöt sig klubben till det socialdemokratiska arbetarepartiet. Under kvinnoklubbens första år ansökte inte mindre än drygt 220 kvinnor om medlemskap. Tyvärr var utströmningen nästan lika stark, men en liten skara på sju kvinnor av de femtio första förblev klubben trogna till sin död. Om vi vill vara riktigt nogga bör nog ändå den klubb som bildades av kretsen kring Axel Danielsson och hans sambo Elma Sundqvist, räknas som den allra första klubben i Sverige. Den blev bara ett par år gammal, men tillkom i Malmö redan 1888 och kallades Kvinnliga arbetarförbundet. Dess främsta uppgift verkar ha varit att stödja tidningen Arbetet i dess allra första början.

Hjördis Levin